

УДК 271.4-726.1-9"654"

Степан ПАВЛЮК

З БЕЗМЕЖНОЮ ЛЮБОВ'Ю ДО БОГА, З ТРИВОГОЮ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД!

Подається ретроспективний погляд на становлення Української Церкви, на етапи її існування за понадтисячолітній період. Виводиться місійна роль духовного провідника нації Митрополита Андрея Шептицького.

Ключові слова: Українська Церква, Митрополит Андрей Шептицький, бездержавність, нація.

Ретроспективний погляд на багатомікову історію українського народу виявляє його незнищенність, вміння і силу подолати найстрахітливіші суспільно-політичні катаклізми і постійно дякувати Богові за Його неосяжну ласку, наділяти нас бути спрможними постійно відроджуватися і зберігати в собі доброзичливість до Світу.

Кожна людська спільнота, яка історично склалася в процесі свого тривалого буття, досягнула найвищі людські цінності через сформовану етико-моральну сферу як вияв духовності особи, закладеної способом пізнання гармонії світу, взаємодії всього суцього. Світоглядне охоплення зримих і відчуттєвих явищ і процесів, їх осмислення і усвідомлення стає основою духовної культури людини, її адекватною реакцією на перебіг найрізноманітніших подій і вчинків. У такий найскладніший і надто тривалий спосіб укладався гуманістичний погляд у людських взаєминах, коли духовність у цьому становленні відіграє домінуючу роль.

Базовим фактором поведінкової культури українців у процесі її формування переважає виступає добродійність особи у контексті буття громади, що склала міцну основу етнічної традиційності, яка, в свою чергу, стала стрижневою компонентою життєвої суспільної міцності, соціально-культурного утвердження.

Уже Володимир Великий закомпонував у життєву канву українців у часі активної самоорганізації суспільного буття найсуттєвіший цивілізаційний чинник культурно-духовної єдності і поступу — Христову віру, канонами якої не витіснявся набутий культурний пласт традиційності з побутового життя, а набував нового смислу у світоглядно-культурній перспективі, синтезуючи минулий духовний світ із новою християнською епохою.

У численних політичних рухах, спрямованих на становлення державності, визволившись від ненависних народіві окупаційних режимів — Польщі, Росії, Угорщини, Австрії, Чехословаччини, Церква особливо ретельно відстоювала величне прагнення — Свободи. Але тільки та Церква, яку сприйняв і шанував народ за її глибоко християнські і національні позиції, якими була Володимирська до часу підкорення її, а насправді її ліквідації і насадження московської церкви, яка, разом з колонізаторами, виконувала осоружну політичну роль іменем Бога не лише на невольничу смиренність, ба більше — на знищення українців як народу через сферу русифі-

Митрополит Андрей Шептицький за науковою працею

кації, знищення історичної пам'яті, культури, духовного єства, Греко-Католицька, яка поріднилася з народом, стала на тривалі віки його духовною опорою і незглибинною силою на самоутвердження і національне визволення. Українська Греко-Католицька Церква підхопила найвищі християнські цінності, які сповідувала західна з центром у Римі християнська частина людства, а, зрештою, органічно продовжила ті засади, яким запряглась ще у далекому Володимирівському часі, вікопомного 988 року, коли Христос був цілісним духовним образом і явищем, а не почетвертованим нерозважними політиками, які безвідповідально втрутилися у суть Божу, придумавши православ'я, поділивши Христа на східну і західну модифікації. Ренесансні духовні просвітители Іпатій Потій, Кирило Терлецький та велике число інших духівників Берестейською унією, як провидінням Божим, заповіли збереження і розквіт українського народу. Ні польська окупація, ані російська не змогли подолати устремлінь українців на своє духовно-культурне життя у національній Державі. Високоінтелектуальна греко-католицька духовна еліта набула гуманістичних знань і навиків з європейської філософії цивілізованого буття і прихилила до себе високою доброзичливістю і всечасністю.

Християнська місія греко-католицького духовенства була органічною у плекані і підтримці національної культури і одержимих прагнень до визволення і державної Соборності. Уже у ХІХ ст. греко-католицькі духівники відкрито і мужньо заявили про свою позицію бути у лоні католицького світу, але не у польській чи російській, а чи мадярській неволі.

Богослужіння українською мовою, яке започаткував у Галичині отець Маркіян Шашкевич, стало знаковим на духовне і громадянське пробудження. Цей зачин був підхоплений багатьма священиками і зійшовся в одному пориві до національних справ зі світською інтелігенцією. Суспільними віхами цього процесу стало створення «Просвіти», Наукового Товариства ім. Тараса Шевченка та багато інших громадських просвітницьких організацій. Польська адміністрація була безсилою протидіяти романтичному національному рухові до державності, з огляду її вторинної ролі і під наглядом австрійського цісаря, який проявляв ліберальність щодо місцевого населення окупованої ним Галичини, одночасно толеруючи агресивний стиль поведінки польських виконавців його цісарської волі.

Складно спрогнозувати шлях не лише Греко-Католицької Церкви, але й української історії зокрема, якби не появилася на українському видноколі винятково зосереджена на християнсько-національні цінності, їх збереження і примноження, велична постать Андрея Шептицького, Архипастиря українського народу.

Церковний сегмент матиме особливу місію в історичному шляху українців, оскільки не вдалося українській нації жодного разу на тривалий історичний час закріпитися у державному статусі, щоб сформувати своє політико-суспільне середовище, із повною і завершеною державною інфраструктурою, хоч суттєві спроби у цьому напрямі були здійснені.

Геополітична стратегія російського царату на підкорення своєму впливу решти території України, зокрема її західної частини, реалізуючи на цих землях москвофільський рух як проект на отруєння свідомості місцевого населення, спрямованого, насамперед, проти Греко-Католицької Церкви, шляхом масованої (брехливої) інформації, зокрема про Берестейську Унію. Владика Андрей розумів складність цього процесу, якому необхідно було протистояти гідними Церкви і людини засобами, які полягали у доведенні українцям правдивих знань з історії Греко-Католицької Церкви і насамперед з її нового етапу, започаткований у Бресті (Бересті) 1596 року. Усім слід було знати, що українські землі у пізньому середньовіччі у більшій частині були окуповані сусідніми державами: усе Правобережжя з Галичиною належало Польщі і Великому Литовському князів-

ству, а після Люблінської унії — Польщі, Закарпаття — Угорщині. Буковиною володів молдавський господар. Українську вольницю на Лівобережжі і Півдні України забезпечувало козацтво. Єдиною інституцією на всіх українських етнічних землях, яка визнавалась народом і вірно служила йому, — була Церква Східного обряду з центром у Константинополі. Київська Митрополія була наділена повноваженнями забезпечити духовне життя одночасно і в Білорусії.

Суспільно-політична ситуація на підкорених Польщею українських і білоруських землях стала вкрай напруженою у XV—XVI століттях, коли до соціального гніту додалися маніпулятивні дії у духовній сфері, коли польська шляхта відверто підпорядковувала своєму впливу Православну Церкву, вишукуючи найдошкульніші засоби — патронатські (кититорські) практики над церквами і монастирями, шляхом симоній, підкупів домагалась безпосередньої участі в обранні церковних душпастирів на всіх ієрархічних рівнях, включно з Митрополитом Київським. Патронатська позиція Константинопольського Патріарха була нейтралізована, зведена до формального підпорядкування. Польська влада і місцева шляхта таким безладом у Церкві, процвітанням симонії, зневаженням церковних канонів скористалася до такого рівня, що навіть польський магнат, католик Станіслав Жолкевський отримує православну катедру у Володимирі від короля Стефана Баторія!

Підсилене Польською Коронаю морально-етичне розтління в Руській Православній Церкві Київської Митрополії було політично вмотивоване, і внаслідок цього православне духовенство втрачало суспільний вплив, а церковне монастирське майно, землі відчужувались на користь шляхти.

На українських і білоруських землях процвітало віровідступництво, соціальна злиденність, аморальність знаті, на жаль, і церковної теж. Наведена цитата із листа від Львівського Успенського братства до Патріарха в Царгород промовляє повною безнадією: «Наша Православна Церква сповнена всякого зла і народ побоюється, чи не грозить їй цілковита загибель. Багато вирішили піддатися Римському Папі і жити під його владою, без перешкоди, зберігаючи увесь свій обряд грецької віри...» [8, с. 42]. Цікава деталь: Львівське Братство після Берестейської Унії буде одним із агресивних опонентів здій-

Роман Шептицький (майбутній Митрополит Андрей) разом із родиною у Прилбичах перед вступом у монастир

сненої реформи Церкви. Така ж метаморфоза станеться з Костянтином Острозьким, який був великим прихильником з'єднання з Апостольською Церквою у Римі, одним із ініціаторів, що видно з його листа до Папи Сикста V у 1585 році: «Нічого я собі гарячіше не бажаю, як єдності віри й об'єднання всіх християн, і якщо справа того вимагала, щоб за таке велике добро треба було мені віддати життя, я того не завагаюся зробити...» [8, с. 56].

Митрополит з особливою старанністю і наполегливістю підкреслював величну позицію, яку проявила руська церковна еліта, вбачаючи єдиний шлях до порятунку свого народу у безпосередньому підпорядкуванні Київської Митрополії Апостольській Церкві у Римі, але з обов'язковим збереженням традицій східного обряду християнської віри. Зароджувався реальний екуменічний рух, кульмінаційним моментом якого стала історично-духовна подія, пов'язана із укладенням Унії Апостольської Церкви з Церквою східного обряду та її схвалення на Соборі православних єпископів Київської Митрополії у Бересті (Бресті) 1596 року.

Голос Шевченка «Борітеся, побороте, вам Бог помагає!», як незбориме прагнення і національна програма для українського люду на прийдешнє, пульсував у скронях, прискорював биття серця кожного українця і закликав до одержимої праці в усіх сферах буття. Богомільні українці вірили московським попам, адже вони промовляли до них від імені Бога і не могли зорієнтуватися у дволикості і підступності православної московської церкви, яка знехтувала найсвятішим — духовною чесністю, чистотою помислів перед Богом, а віроповідано служила реалі-

зації ненависної політичної програми підкорення і духовне спустошення народів російськими правителями-царями. Вона стала найжорстокішим і найцинічнішим знаряддям русифікації українців, утримання їх у підневільному стані. Очевидно, що Шевченко зрозумів далеко не біблійне єство московського православ'я, тому неодноразово висловлював спротив у різній формі і поетичними засобами, виокремивши його від величних засад Християнства як гуманістичних чеснот людства. Шевченко висловлював позицію великого числа української інтелектуальної еліти. Пантелеймон Куліш, сучасник і однодумець Кобзаря, мав намір сховатися від нав'язливих московських попів зі своєю цареславною церковною доктриною навіть у мусульманстві. І закономірним наслідком відходу від московського православ'я став процес формування наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. Української Автокефальної Православної Церкви, як одного із суттєвих компонентів національного визволення з російської окупації. Духовні Пастори УАПЦ не одразу збагнули пропозиції Патріарха Андрія Шептицького до зближення во ім'я справжньої Христової віри задля сприяння прагнень українців до Соборності. Чистотою і чеснотою пастирського серця висловлене слово до своїх єдинокровних братів, що Бог милосердний до української громади, але громади згуртованої великою місією Визволення, яку можливо звершити у міцній, нероздільній єдності помислів і дій, духовні владика УАПЦ не сприйняли. Ба більше, у своїй відповіді проявлена не лише етико-моральна некоректність, яка межувала зі зверхністю, а заодно і з невизначеною позицією за історичну долю народу. Висока відповідальність за грядущє українського люду схилила гординю Мойсея Духу, щоб ще раз висловити духовну і суспільну потребу єднання Церков, як спосіб визволення з політичного поневолення. Короткозорість, брак справжнього розуміння національно-визвольної програми, певна зарозумілість і начебто самодостатність духовних лідерів УАПЦ спровокували їх до категоричної відмови спільно з УГКЦ освітити шлях своєму народові з московської неволі. З великою душевною тривогою констатує Архірей відмову православного духовенства у справі наближення Церков задля історичного порятунку рідного народу: «У відповідях, що їх дістав я на свої письма, не проявлялася, по правді,

ніяка охота наближення... А у багатьох відповідях цілком виразно й висказано обурення на саму думку. Що хтось може таке припустити» [11, с. 333—334]. І все ж Митрополит Андрей вірив у єдність християнських церков, яка станеться, якщо працювати для цього, оскільки: «Християнська єдність — це добро, яке треба здобути поборюванням себе самого і витривалою працею над духовною єдністю між братами» [12, с. 572].

Глибоко розуміючи суть історичного буття будь-якого народу, а особливо українського, який уже в ХІХ ст. зазнає нестерпних мук і страждань через відсутність власної національної держави, внаслідок чого втрачається національний інтелектуальний, освітній, культурний, господарсько-економічний, і навіть духовний ресурс через особливо жорстокі суспільні умови, запроваджені окупаційними режимами, чи то московським, чи австро-угорським, польським, а чи румунським, Його Святість Андрей Шептицький бачив єдиний шлях порятунку його лютого народу в створенні ним своєї Держави.

Духовний Отець Митрополит Андрей розумів, як ніхто інший, що гідного життя українці можуть домогтися, коли спроможуться створити власну Державу, на яку мають природне та історичне право і за Ідею якої впродовж тисячоліття змагалися і постійно жертвували собою. Його безперестанне благання Всевишнього, щоб Той своєю ласкою зміцнив їх наміри на шляху до Волі, «...щоби він (народ) міг свobodно розвивати свої природні, Тобою дані сили» [4, с. 3]. Закликаючи своїх вірних і Духовенство «до творення Хати-Батьківщини» (наскільки вишуканий синонім до поняття «держав»), Митрополит винятково повно розумів суть держави і її основного чинника — влади, від поведінки якої і створеної нею системи і стилю управління може залежати все: може призвести або до свавілля, знуцання над людиною, цілим народом, або виконувати свої обов'язки, влаштовані за християнськими настановами, що створює умови для реалізації прав, що «є природною консеквенцією людської природи і суспільного життя людини» [7, с. 133]. Вищий Ієрарх УГКЦ своєму українському народові радить перейнятися демократичною формою державного правління, яка, виділяючи при цьому найвагоміший компонент — чесноту, за ставленням до якої визначається відповідальність влади перед суспільством. Розміркову-

Митрополит Андрей Шептицький з членами Українського центрального комітету. Ліворуч від нього — Володимир Кувшійович (голова УЦК), праворуч — Василь Сімович. 1943 р.

ючи за Аристотелем, Митрополит погоджується із філософом, що на засадах чесноти може сповнитися влада аристократією, інтелектуальною верствою і водночас звертає увагу, що приписи чесноти «є найтруднішими для виконання» [7, с. 137].

Історичний час для українського народу, коли Митрополит Шептицький узяв на себе відповідальну місію не лише духовно, але й політично підтримати рідну націю, був особливо драматичним — панування людиноненависницького російського більшовизму, польської пацифікації, смертоносного фашизму, який чорним покривалом накрив усю Україну. Важливо було не втратити українцям віру у своє Соборне грядущє! Архієрей був серед пастви із словом Божим і проникливою і мудрою порадою. Застерігав галичан від вияву довіри облудній ідеології російського безбожницького соціалізму, звернувшись до них пастирським посланням «Осторога перед загрозою комунізму» [9, с. 313].

Російський більшовизм за короткий передвоєнний час проявив свою звіроподібну суть варварським катуванням і масовим знищенням галицької інтели-

генції, душпастирів, руйнуванням і оскверненням храмів, наругою над історичною пам'яттю народу та ін., тому німецьку окупацію галичани розцінювали як порятунок від російської та ще й богоненависницької. Митрополит Андрей без захоплення і тільки з належним тактом віддав «непрощеним визволителям» «належний послух», зате беззастережно і з гордістю зустрів проголошення Народними Зборами Соборної самостійної України і визнав «Головою Краєвого Правління Західних областей України пана Ярослава Стецька» [6, с. 114].

Фашистські звірства на землях України стривожили душу Патріарха, і своє обурення виказує у листі до Папи Пія XII уже наприкінці серпня 1942 року, висловлюючись про німецьких злочинців як банду «розлючених або скажених вовків...», а уже у листопаді цього року виступає з пастирським Декретом «Не убий», в якому осуджує людинобивство, закликає до недопущення «проливати неповинну кров...» [6, с. 543], що є противне Божому закону.

З особливою пристрасстю Український Мойсей, який усе своє Пастирське життя виводив україн-

Родина Шептицьких з Митрополитом Андреем

ський народ з неволі на своїй Богом даній Землі, на полягав на розумінні квінтесентної категорії при державному будівництві, на єдності. Єдність повинна панувати в усьому — сім'ї, родині, громаді, політичних, громадських інститутах, між політиками, а безперечно між Церквами християнського віровизнання, бо «Христова Церква є одна». Виняткової історичної ваги і суспільної сили і сьогодні залишається сентенція Патріарха Шептицького, що «Через злуку зі Вселенською Церквою і західною культурою ми зискали силу зберегти наш народ і наші традиції від противників, що нам їх відбирали» [7, с. 133].

З метою зацікавити своїх краян, весь український люд величною і особливо складною справою, якою є будівництво своєї Держави, Митрополит Андрей заповзвся не тільки доступно пояснити, а заодно запропонувати найгуманнішу, реалістичну, справедливу у суспільних відносинах форму, модель державного правління. Через демократичні засоби і методи керівництва можна було б домогтися належного добробуту і високої культури буття. Слугу Божого Андрея тривожить стан рівня свідомості людей, які б повинні досягнути і розуміти основні засади державного будівництва, і хоч мати уяву про справедливий суспільний лад і хто його може забезпечити. Таке розуміння не виникає стихійно чи будь-

де і будь-коли — для цього повинно бути суспільне середовище, як суспільний людський організм, за висловом Шептицького, як «живе тіло, живуче дерево» [7, с. 134], яке складається з поодиноких організмів під діянням людської культури, себто праці людей над людською природою». Першоосною такого організму має бути «... громада, себто злука людей, що живуть в одній місцевості та зв'язані зі собою сусідством і спільнотою багатьох потреб та інтересів» [7, с. 137]. Пов'язаність між собою членів громади базується на фундаментальному природному чиннику — кровній спорідненості. Громада стає суспільно найважливішою спільністю людей, за визначенням Шептицького, як «протоплазмами, первісними клітинами» [7, с. 6].

Родо-племенні стосунки давніх мешканців у ранньому середньовіччі на сучасних українських просторах заклали основу у формуванні української нації. Прадавні поселенці наче вросли в благодатну землю, при обробітку і хліборобському освоєнні якої склалися умови на посилення самоусвідомлення спільності долі, що є в основі формування психологічної і суспільної здруженості, довіри людського згуродження.

На основі глибокого знання історії і долі рідного народу, визначення стрижневих засад і соціальних

механізмів формування його тривалого сталого стану спільного життя, в результаті якого створились спільні цінності і суспільні набутки, Митрополит акцентує, що в основі таких успіхів стояла громада як унікальна форма самоорганізації суспільного життя. Міцність громади зумовлювала її спосіб утворення, в основі якого стояла родина як дуже близьке, пов'язане усім спектром засобів і способів для самозахисту і виживання, «...утворене волею та умом людини, але утворена по силам природи і згідно з її законами» [7, с. 6]. Громадська форма управління за своєю природою сприяє створенню умов, сприятливих усіма членами громади. У тривалому співжитті формувалася цілісна система традиційного способу життя із регламентованою поведінкою.

Витворювалось народне право через сферу звичаєво-обрядових норм і обов'язків, через систему громадського самоврядування, яке Ярослав Мудрий кодифікував, уклавши перший правовий документ «Руську Правду». Цим первісним кодексом норм співжиття, громадське самоврядування, керуючись унормованим звичаєвим правом, здійснювало усі дії на забезпечення побутового порядку в громаді, здійснювати захист від нападів, грабунків, а також виконувати адміністративні функції тощо.

Пастор Андрей вважав, що громадському самоврядуванню, яке притаманне українцям, виплекане століттями наполегливою працею на самозбереження, внаслідок чого витворилися морально-етичні вимоги до християнського стандарту способу життя, найповніше відповідала би демократична форма правління державою. Добре володіючи теорією державного будівництва, як досвідчений філософ і правник, глибоко обізнаний з історичною практикою, суспільно-політичним життям багатьох народів світу, Архірей радить своєму народові пізнати весь політичний механізм демократії і якнайправдивіше використати його для справедливого служіння своєму народові. «Бо демократія, — заявляє Митрополит, — і свобода, і навіть далеко йдуча участь усього народу в виконванні керівної власті може йому запевнювати мир, добробут і щастя...» [4, с. 9].

Якнайповніше розуміючи суть державного будівництва і, зокрема, — хто виступає суб'єктом, ініціатором такого процесу і з якою метою, Митрополит Андрей вказує на народ як на історичну суспільну цілість — «...зложена злукою прерізних природних

угруповань людей», і заперечує твердженню Руссо, який виводячи народ як спільність одиниць, як «пісок». Яскраво суспільна зорієнтованість Владики промовляє у наставленні духовництва УГКЦ, яке повинно «з'ясовувати і давати мудрі ради своєму народові...» [4, с. 9, 10].

Владика Кир Андрей глибоко усвідомлював і вважав своїм обов'язком пробуджувати у краян не тільки високу любов до Бога, але й також навчити відповідальності у розбудові економіки держави і своє забезпечення на гідне людини життя. Порада полягала у тому, щоб об'єднуватися у різні господарські товариства. Щоб створювати: «...по своїх селах християнські крамниці, громадські та всякі інші пожиточні установи!» [2, с. 39].

Митрополит переконував душпастирів на їх потужну участь у допомозі порадою, захисті господарів від можливої несправедливості місцевих службовців, матеріальної помочі при різних стихіях тощо і звернувся до них у одному з Послань: «Працюйте Мої Браття — дбайте про туземні добра — цінить їх і примножуйте. З цілого серця уділяю вам благословенства до тієї праці» [2, с. 39]. Наполегливість священників повинна проявитися і в справі освіти краян щодо будівництва держави, підтримки національного проводу, розсудливого вибору в центральні органи влади і попереджати і навчати, щоб народні маси не стали «...жертвою не тільки біди тяжких праць, але крім цього, великих небезпек і обманливих надій. У всіх тих положеннях, — підкреслює Владика Кир Андрей, — повинно Духовенство з любов'ю служити народові науками, було радами й потіхами» [4, с. 10].

Ще з більшою увагою Митрополит Андрей розмірковує над суспільною потребою науки, без підтримки якої надто складно розраховувати народів на успішний стан держави, на достойний статус у взаємозв'язках з іншими державами світу. Його переконання полягає у тому, що «Народ, що має учених, здобуває собі в інших народів признання і честь. І з таким народом мусять другі народи числитися». І далі однозначно застерігає, що «Темний непросвічений народ легко марнує все, що має і дається на кожному кроці ошукати» [2, с. 40].

Духовно піднесений за високу Любов до Бога і свого рідного народу і з безмежної Божої ласки, Архірей уклав цілісну програму самозбереження нації

Митрополит Андрей Шептицький серед дітей

у складних історичних часах, щирою вірою і промовлянням до Всевишнього для розбудови суспільного буття в усіх його проявах, шляхом творення національних, політичних, культурних, соціальних інститутів, дотримуючись довіри між собою і спільної одержимої праці.

Тільки в такий спосіб можна здобути визволення з-під чужинницької окупації і створити омріяну Соборну Державу.

Про незбагненну різноманітність справ, до яких з успіхом докладав пастор Андрей своїх рук, розуму і серця, із захопленням відзначає Патріарх Йосиф Сліпий: «Не було ділянки в нашому житті, до якої не приложив був він руки, де б не поміг, де б не створив чогось нового, не підніс, не справив». Він був Мойсеєм, який вивів український народ з неволі» [10, с. 88].

Про суспільну вагомість митрополичих послань, у яких досконало виписана філософія і практика життя, говорить, із властивою точною, тактовною і влучною оцінкою Іван Франко: «Єпископ митрополит Андрей Шептицький від самого свого вступання на єпископство, почав призвичаювати нас до іншого тону, інших форм, іншого характеру, який панує в його посланнях... А говорить попросту, як рівний до рівних, як чоловік до людей, радить, упоминає... він любить ілюструвати свою промову прикладами з життя, фактами з власної обсервації. І це все дає його посланням те живе дихання, без якого всяка моралізація залишається мертвою» [5, с. 838].

Архієрей Андрей своєю одержимою і величною благородною працею задля свого рідного народу, високим гуманістичним ставленням до гідності людини і її порятунку, цивілізаційних цінностей людства, робив безсилами, у їх цинічності і варварстві, тодішніх

диктаторів — Гітлера і Сталіна, які не зважилися завдати йому кривди. Сучасники Кир Андрея і дослідники його життєвого шляху беззастережно підносять унікальну особистість Отця Української Греко-Католицької Церкви і українського народу на рівень світових діячів. Кардинал Євгеній Тиссеран щиро висловився про Главу УГКЦ, переконливо ствердив, що: «Митрополит Андрей був великою людиною. ... Бажано, щоби знання про його життя ширились, і не тільки серед його народу. Він один із тих людей, котрим пишається людство. Він заслужив на те, щоби про нього знали та його наслідували» [1, с. 27].

Історичний час для українського народу, коли з ласки Бога наприкінці ХХ ст. вдалось здобути віками жадану національну незалежність і закласти основи національної держави, виявився надто складним для випрацювання і утвердження сучасних цивілізаційних норм життя на засадах української традиційності. Домінуючою складовою успішної розбудови суспільства в усіх його вимірах виступає повернення українців до духовності як основи моральної, чесно і справедливої поведінки, беручи до уваги здійснюване віками політичне московське і російсько-церковне насильство над українським людом. Христову правду зберегли і в свідомості, і в серці, але проявилася прикра невідповідність, яка викликає тривогу, коли у Центральній і Західній частинах України, де до Бога була молитва щирою, любов до своєї історії та культури залишилась високою, а на території, підпорядкованій Московській Церкві, де більше промовляли в храмах про здоров'я царя-батюшки, там і сьогодні упередження до справжніх національних цінностей — і найвагомішу із них — власну Свободу і державну Суверенність. Тому отець Церкви Андрей вважав, що ніколи не буде забагато просвітницької праці у сфері духовності, у правдивому і величному усвідомленні Божих настанов жити у злагоді і любові між собою, шанувати свою Батьківщину і цивілізаційні здобутки свого народу.

За свою боголюбність український народ був наділений поважними духовними провідниками, які одержимо відстоювали впродовж усієї складної історії незглибинне право на своє самостійне життя, боронили від нападників люд, його набуті цінності, свою, Богом дану, землю. Церква була єдиним цілим з українським народом, що стало фундаментальним фактом його незалежності.

Архіпастир Іван Бучко, як один із подвижників молитов, настанов і прохань до рідного українського люду епохальної історичної постаті Владика Кир Андрея, підкреслить у своєму Слові на десяту річницю смерті Великого Митрополита Андрея, що «майбутня історія дасть належну оцінку Митрополита Андрея і скаже слово про його велике значення і вплив на створення нової епохи у змаганнях за повернення єдності у вселенській Церкві...» [3, с. 294]. Владика Бучко переконаний, що українська нація усвідомить, «...що (Архірей Шептицький. — С. П.) був правдивим Батьком народу. Вождем національного й релігійного відродження, знавцем і меценатом української культури, науки і мистецтва, творцем наших національних надбань, приятелем й опікуном студіюючої молоді, добродієм всіх потребуючих, зокрема вдів, сиріт і т. ін.» [3, с. 296].

Через призму всього многотрудного життя Архірея видно послідовну, невтомну і одержиму працю душпастирів Української Греко-Католицької Церкви впродовж віками свого напруження на успіх українців у їх духовній чистоті і високості, культурному розвої, політичній нестримності до вимріяної багатьма-багатьма поколіннями Соборної Держави, до належного рівня соціального буття, до безмежної шани до всього світу. І лише із ласки Божої у найскладніші історичні часи в Україні Греко-Католицьку Церкву очолила духовна постать — Митрополит Андрей, з якою пов'язують цілу історичну епоху за його незчисленні дари, покладені на вівтар національної Свободи, величі Христової Віри, Божого покровительства, суспільного поступу українського люду.

1. *Гузар Любомир*. Андрей Шептицький Митрополит галицький (1901—1944) провісник екуменізму / Любомир Гузар. — Львів, 2015. — С. 27.
2. *Ленцик Василь*. Визначні постаті Української церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріарх Йосиф Сліпий / Василь Ленцик. — Львів, 2010. — С. 39.
3. *Марусин Мирослав*. Архіпастир скитальців Архієпископ Іван Бучко / Мирослав Марусин. — Львів, 2008. — С. 294.

4. *Митрополит Андрей Шептицький*. Наша державність Як будувати Рідну хату. — Львів : Артос, 2010. — С. 3.
5. *Митрополит Андрей Шептицький*. Пастирські послання (1939—1944). — Т. 1. — Львів : Артос, 2007. — С. 838.
6. *Митрополит Андрей Шептицький*. Пастирські послання (1939—1944). — Т. 4. — Львів : Артос, 2009. — С. 114.
7. *Наша державність // Шептицький Андрей*. Пастирські послання (1939—1944). — Т. 4. — С. 6.
8. *О. д-р Павло Михайло Кречун*. Святий Йосафат Кунцевич (1580—1623) як свідок віри. — Львів : Місіонер, 2013. — С. 42.
9. *Осторога перед загрозою комунізму // Шептицький Андрей*. Пастирські послання (1918—1939). — Т. 2. — Львів : Артос, 2009. — С. 313.
10. *Пелікан Ярослав*. Ісповідник між Сходом і Заходом. Портрет українського Кардинала Йосифа Сліпого / Ярослав Пелікан. — Львів : Артос, 2015. — С. 88.
11. *Письма-послання Митрополита Андрея Шептицького // Бібліотека «Логосу»*. — Т. 30. — С. 333—334.
12. *Шептицький Андрей*. Пастирські послання (1939—1944) / Андрей Шептицький. — Т. 3. — Львів : Артос, 2010. — С. 572.

Stepan Pavliuk

WITH BOUNDLESS LOVE TO GOD,
WITH ANXIETY AND RESPONSIBILITY
FOR THE UKRAINIAN PEOPLE!

A retrospective view on the formation of the Ukrainian Church, stages of its existence for more than a thousand years period, is presented. The missionary role of Metropolitan Andrei Sheptytskyi, the spiritual leader of the nation, is deduced.

Keywords: Ukrainian Church, Metropolitan Andrei Sheptytskyi, statelessness, nation.

Стэпан Павлюк

С БЕЗГРАНИЧНОЇ ЛЮБОВ'Ю К БОГУ,
С ТРЕВОГОЮ Й ОТВЕТСТВЕННОСТ'Ю
ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД!

Подается ретроспективный взгляд на становление Украинской Церкви, на этапы ее существования за тысячелетний период. Выводится миссионерская роль духовного проводника нации Митрополита Андрея Шептицкого.

Ключевые слова: Украинская Церковь, Митрополит Андрей Шептицкий, безгосударственность, нация.